An aerial photograph of a river delta, likely the Amudarya, showing a network of channels and a large area of agricultural fields. The text is overlaid on the top half of the image.

**ҲОЛАТИ ЁМОНЛАШИБ ҚИШЛОҚ
ХЎЖАЛИК ОБОРТИДАН ЧИҚИБ
КЕТГАН БЎЗ ЕРЛАРДАН
ФОЙДАЛАНИШ**

Ж.З.Усмонов

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ**

«ЎЗДАВЕРЛОЙИҲА» ДАВЛАТ ИЛМИЙ-ЛОЙИҲАЛАШ ИНСТИТУТИ

УСМОНОВ ЖАСУР ЗИЁДИЛЛАЕВИЧ

**ҲОЛАТИ ЁМОНЛАШИБ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК
ОБОРОТИДАН ЧИҚИБ КЕТГАН БЎЗ ЕРЛАРДАН
Фойдаланиш**

(Қашқадарё вилояти мисолида)

МОНОГРАФИЯ

“Lesson Press”

Тошкент-2023

УЎК: 711.142(575.1)

КБК: 65.32-5

Усмонов Ж.З.

Ҳолати ёмонлашиб қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқиб кетган бўз ерлардан фойдаланиш (Қашқадарё вилояти мисолида) / Монография. Ж.З.Усмонов. Тошкент, “Lesson Press” нашриёти, 2023 й. – 110 б.

Ушбу монография Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси, «Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 июндаги «Қишлоқ хўжалигида ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5742-сон Фармони билан белгиланган «Қишлоқ хўжалигида ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланиш» номли концепцияси ва 2019 йил 23 октябрдаги «Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида»ги ПФ-5853-сон Фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 февралдаги «Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва муҳофаза қилиш тизимини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5006-сон қарорининг ижроси юзасидан тайёрланган.

Монографияда қишлоқ хўжалик оборотидан чиқиб кетган бўз ерлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш мақсадида ер тузиши лойиҳалари асосида бўз ерларини қайта оборотга киритиш ҳамда ер тузиши ва лойиҳалаш ишларида автоморф (ер ости сувлари сатҳи >3 м) тупроқлар тарқалган шароитда қишлоқ хўжалиги оборотидан чиққан мураккаб контурли ер майдонларни яхлитлаш асосида ресурс тежамкор технологияларни жорий қилиш орқали юқори самара олиш мумкинлиги бўйича бир қанча тавсиялар берилган.

Монография қишлоқ хўжалиги, ер тузиши, кадастр ва ер мониторинги, тупроқшунослик, мелиорация соҳалари мутахассислари ҳамда, Олий таълим муассасаларининг бакалавр, магистр ҳамда илмий изланувчилар учун мўлжалланган.

Такризчилар:

Давронов О.Ў. Қишлоқ хўжалиги фанлари фалсафа доктори (PhD)

Инамов Б.Н. Қишлоқ хўжалиги фанлари фалсафа доктори (PhD)

Масъул муҳаррир

Парпиев Ғ.Т. Биология фанлари доктори, катта илмий ходим

«Ўздаверлойиҳа» давлат илмий-лойиҳалаш институти Илмий-техник кенгашининг 2022 йил 21 ноябрдаги 52-сон баённомаси билан тасдиқланган.

ISBN 978-9943-9034-2-5

© **Ж.З.Усмонов, 2023**

© **“Lesson Press” нашриёти, 2023**

КИРИШ

МУНДАРИЖА

КИРИШ	3
I БОБ. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ОБОРОТИДАН ЧИҚИБ КЕТГАН ЭКИН ЕРЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	5
1.1-§. Суғориладиган ерларни қишлоқ хўжалик оборотидан чиқиб кетиш сабаблари ва уларнинг илмий ечимлари ҳусусида	5
1.2-§. Ҳолати бузилган ерларни тиклаш ва улардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш бўйича хорижий тажрибалар	15
1.3-§. Фойдаланилмаётган ерларни қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришга киритишнинг асосий тамойиллари	23
II БОБ. ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИДА СУҒОРИЛАДИГАН ЕРЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТАҲЛИЛИ	33
2.1-§. Қашқадарё вилоятининг ер фонди ва ундан фойдаланиш ҳолати .	33
2.2-§. Ер эгалари ва ердан фойдаланувчилар тасарруфидаги ҳолати ёмонлашиб қишлоқ хўжалик оборотидан чиқиб кетган ерлар таҳлили ..	42
2.3-§. Экин ер майдонларининг ҳолатини ёмонлашишига олиб келувчи асосий омиллар ва прогноз кўрсаткичлар	52
III БОБ. ҲОЛАТИ ЁМОНЛАШИБ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ОБОРОТИДАН ЧИҚИБ КЕТГАН БЎЗ ЕРЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	60
3.1-§. Ҳолати ёмонлашиб қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқиб кетган бўз ерларни қайтадан оборотга киритишда картографик таъминотнинг роли	60
3.2-§. Ҳолати ёмонлашиб қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқиб кетган ерларни қайтариш ва фойдаланиш самарадорлигини оширишда агрокластерларнинг роли	73
3.3-§. Қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқиб кетган ер майдонларини қайтаришда ер тузиш лойиҳаларининг ижтимоий-иқтисодий, ташкилий хўжалик, техник-технологик ва экологик самарадорлиги	78
ХУЛОСАЛАР	99
ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ	101

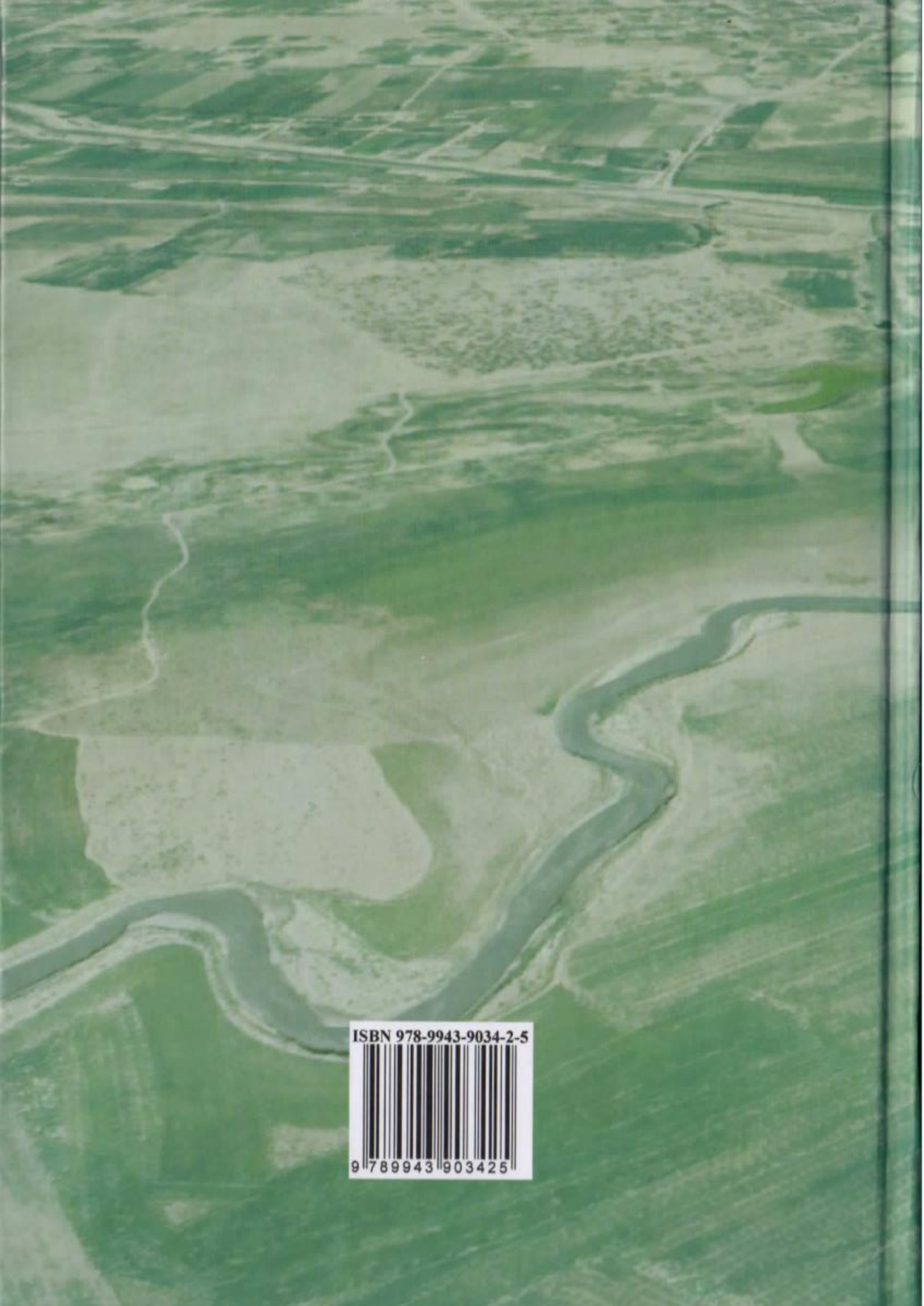
УСМОНОВ ЖАСУР ЗИЁДИЛЛАЕВИЧ

**ҲОЛАТИ ЁМОНЛАШИБ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ОБОРТИДАН
ЧИҚИБ КЕТГАН БЎЗ ЕРЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
(Қашқадарё вилояти мисолида)**

МОНОГРАФИЯ

Босишга рухсат этилди 27.01.2023.
Бичими 60x84^{1/16}. Times New Roman
гарнитурда рақамли босма усулида чоп этилди.
Шартли босма табағи 6,8.
Адади 100 нусха. Буюртма № 30-12.
Tel: (99) 832 99 79; (99) 817 44 54

«IMPRESS MEDIYA» МСНҲ босмахонасида чоп этилди
Манзил: Тошкент ш., Кушбеги кўчаси, 6 уй.

ISBN 978-9943-9034-2-5

9 789943 903425